

Uitzonderlijk hoogbegaafde kinderen: passend onderwijs in Vlaanderen!?

Conceptnota

Overzicht :

1. Wie zijn wij? p.2
2. Wat is uitzonderlijk hoogbegaafdheid? p.4
3. Kenmerken van uitzonderlijk begaafde kinderen p.6
4. Enkele vragen en antwoorden over uitzonderlijke hoogbegaafdheid p.8
5. Wat zijn de problemen i.v.m. UHB binnen onderwijs? p.11
6. Wat zijn de noden van UHB kinderen binnen onderwijs? p.20
7. Wat kunnen scholen nu al doen ten voordele van UHB kinderen? p.21
8. Voorstellen voor passend onderwijs p.29
9. En tot slot p.30
10. Contactgegevens p.31

“The most extraordinarily gifted children - those with extremely high I.Q.'s; child prodigies in such areas as mathematics, music, and chess; and children with extremely highly developed special talents in unusual areas - have, surprisingly enough, been the least-studied children in the field of gifted education.”¹

¹ “Parenting highly gifted children: The challenges, the joys, the unexpected surprises”, Kearney, K., California Association for the Gifted, Vol. 19, No. 2, pp. 10-12, 1989
<https://www.davidsongifted.org/Search-Database/entry/A10107>

1. Wie zijn wij?

Deze nota werd geschreven door “ Ouders van uitzonderlijk hoogbegaafde kinderen Vlaanderen”. Deze organisatie werd in het leven geroepen door een groep van ouders die individueel een - vaak jarenlange - zoektocht aflegden naar passend onderwijs voor hun uitzonderlijk hoogbegaafde kinderen.

Stuk voor stuk botsten we, als ouders van kinderen met zéér specifieke onderwijsnoden, op gelijkaardige problemen. En ook al hebben alle ouders binnen onze groep een andere achtergrond en zitten onze kinderen vaak in zeer verschillende situaties qua onderwijs, over één ding zijn we het allemaal eens: het schoolsysteem in Vlaanderen biedt op dit moment geen passende mogelijkheden voor uitzonderlijk hoogbegaafde kinderen. Meer zelfs:

**onderwijs in Vlaanderen heeft totaal geen zicht op de noden,
noch op de capaciteiten van onze kinderen.**

Uitzonderlijk hoogbegaafde kinderen bezitten capaciteiten die ongezien zijn binnen het reguliere schoolsysteem. Bovendien denken en leren zij op een compleet andere manier en hebben hierdoor andere noden op vlak van onderwijs.

**Passend onderwijs of minstens onderwijsaanpassingen
zijn voor deze kinderen dan ook een absolute noodzaak.**

Wij treden met dit gegeven graag naar buiten. Niet als aanklacht van een systeem of als bewijs van tekortkoming van onderwijsmensen. Wel om een duidelijk licht te werpen op de noden van onze kinderen. En om in gesprek te gaan met elke instantie die naar onze kinderen wil luisteren en zich wil inzetten om hun onderwijsnoden centraal te stellen.

Waarom zijn wij een groep van ouders ?

In Vlaanderen is ook op het niveau van de hulpverlening amper informatie of kennis terug te vinden over uitzonderlijke hoogbegaafdheid (UHB). Zelfs literatuur over het onderwerp is in het Nederlands zo goed als onbestaande. Het aantal experts in Vlaanderen dat zich professioneel bezighoudt met UHB is makkelijk op een halve hand te tellen. Hoe hoger het IQ, hoe minder expertise. Daar komt het spijtig genoeg op neer.

Wij ouders zien dan ook geen andere mogelijkheid meer dan zelf de experten te worden die onze kinderen broodnodig hebben. Als ervaringsdeskundigen merken we echter dat we meer kennis over de noden van UHB kinderen ontwikkelen dan scholen en onderwijsinstanties zelf. Dat zet ons vaak in een eenzame en geïsoleerde positie.

Als “Ouders van UHB kinderen in Vlaanderen” willen we uit deze geïsoleerde positie treden. We verenigden ons in een groeiende vereniging, met een Facebookgroep van ondertussen

meer dan 140 leden, allen ouders met één of meerdere leerplichtige uitzonderlijk hoogbegaafde kinderen en een “stuurgroep” die de bedoeling heeft :

- andere ouders te informeren
- kennis en expertise over UHB bundelen en beschikbaar te stellen
- de extreme noden van UHB kinderen binnen onderwijs bloot te leggen
- het tekort aan kennis en passende onderwijsmogelijkheden aan te kaarten
- voorstellen te doen voor passend onderwijs voor UHB kinderen binnen het Vlaamse onderwijs

Hiervoor werken we samen met :

- professionelen binnen de (hoogbegaafdheids) hulpverlening
- scholen, onderwijsinstellingen, overkoepelende organisaties binnen de onderwijssector, CLB's, ...
- onderwijsinstanties op alle mogelijke niveaus

“Ouders van UHB kinderen Vlaanderen” heeft een uitgebreide website www.145plus.net, evenals 3 goed draaiende Facebook pagina's die zowel ouders, professionals, mensen in het onderwijs als UHB kinderen en jongeren zelf bereiken:

1. Ouders van UHB kinderen Vlaanderen
2. UHB Peer Support Vlaanderen
3. UHB herkenning & begeleiding

Wij wensen op geen enkele manier ons te profileren als dé experts op het vlak van UHB in Vlaanderen. Zolang er echter geen expertise is over UHB op de nodige niveaus in Vlaanderen, blijven we ons inzetten om bekendheid te geven aan de specifieke kenmerken en noden van deze kinderen binnen onderwijs.

“If your child is identified as highly gifted, you will find that there are many different beliefs and opinions about what you should do for them. There are many things about them that defy logic and common sense. You will feel isolated at times and others will minimize your concerns because “what do you have to worry about?”²

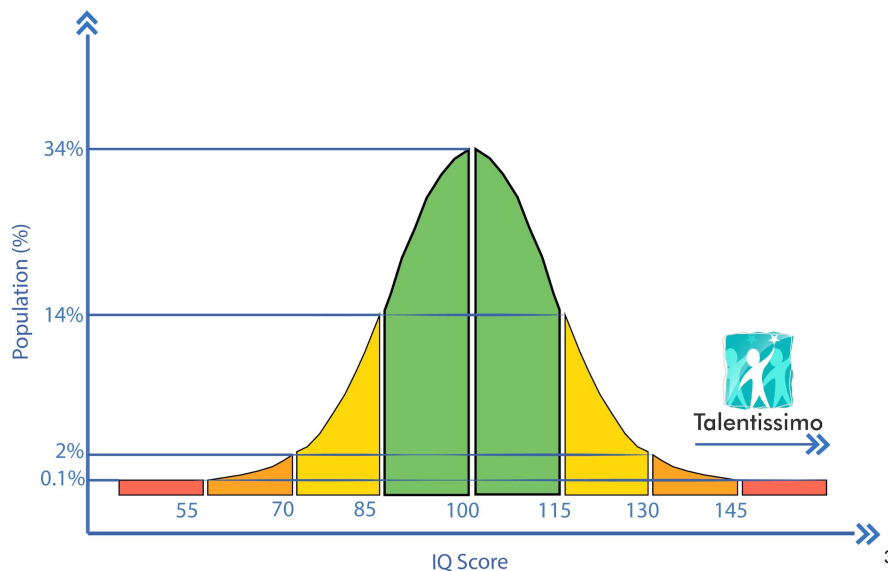
² “The Unique Challenges of Raising a Highly Gifted Child”, Justin Smith M.D. 2017,

2. Wat is uitzonderlijke hoogbegaafdheid?

Uitzonderlijk hoogbegaafde (UHB) kinderen zijn kinderen die 145+ scoren op een IQ test of of van wie, omwille van hun specifieke kenmerken in “leren” en “zijn”, door specialisten vermoed wordt dat zij 145+ zouden scoren wanneer zij een voor hen geschikte test zouden afleggen. Omdat deze kinderen soms bijzonder slecht te testen zijn, is expertise en ervaring nodig om hen als zodanig te identificeren.

Over het algemeen wordt iemand “hoogbegaafd” genoemd vanaf een IQ van 130. Wanneer we naar de Gauss-curve kijken, gaat het dan om iets meer dan **2 % van de bevolking**.

Binnen het hoogbegaafdheids-spectrum zijn echter nog grote verschillen terug te vinden. In Nederland en Vlaanderen wordt over “uitzonderlijk hoogbegaafd” gesproken wanneer er een IQ boven de 145 vastgesteld wordt. Het woord “uitzonderlijk” is in het Nederlands niet helemaal correct gekozen, maar heeft enkel de intentie om het onderscheid met de term “hoogbegaafd” (IQ 130-145) te benadrukken.

In de Nederlandse taal is echter geen woordgebruik vastgesteld om het verschil tussen een IQ van bijvoorbeeld 150 en één van 190 te benoemen. Nederlandstalige testen waren tot voor kort niet in staat boven de 145 te testen en als dusdanig het onderscheid te maken tussen de verschillende IQ niveaus daarboven. Iedereen die aan de plafond score van 145 uitkwam, werd daarom als 145+ beschouwd, terwijl binnen dit gamma eigenlijk nog grote verschillen zitten.

³ (IQ curve, gehanteerd door Talentissimo, European platform for the extremely and profoundly gifted)

In Engelstalige IQ testen bestaat wél de mogelijkheid om ver boven 145 te testen. Daar worden de termen “highly”, “exceptionally” en “profoundly gifted” gebruikt om het onderscheid tussen de verschillende scores te benadrukken.

<i>Level</i>	<i>IQ score</i>	<i>Ratio to total population</i>
Basic	115–129	1:6 to 1:30
Moderate	130–144	1:40 to 1:1000
High	145–159	1:1000 to 1:10,000
Exceptional	160–179	1:10,000 to 1:1 million
Profound	180+	1:1 million+

“Exceptionally gifted” kinderen hebben andere kenmerken en noden dan “highly gifted” kinderen. Ook “profoundly gifted” kinderen hebben weer andere, nog extremere noden dan “exceptionally of highly gifted” kinderen. Een kind met een IQ van 160+ is in feite net zo verschillend van een kind met 130 IQ als dát kind van een kind met een gemiddeld IQ.

Slechts 0,1 % van de bevolking zit in het 145+ staartje rechts op de Gauss-curve en is dus uitzonderlijk hoogbegaafd te noemen. Uitzonderlijk hoogbegaafden maken dus maar een zeer klein deel uit van de al kleine groep van hoogbegaafden.

Terwijl hoogbegaafdheid in Vlaanderen - en gelukkig ook langzaam maar zeker in het Vlaamse onderwijs - bekender wordt en er meer maatregelen komen die hoogbegaafden ten goede komen, merken wij als ouders dat er over uitzonderlijke hoogbegaafdheid nog amper kennis is. Dit heeft tot gevolg dat de juiste aanpak van UHB kinderen door leerkrachten en scholen achterwege blijft en deze kinderen, zelfs wanneer standaard HB-aanpassingen worden doorgevoerd, nog altijd niet op het juiste niveau onderwijs aangeboden krijgen.

Hoewel de noden van UHB kinderen onderling anders zijn, zien we dat het tekort aan kennis voor alle UHB, zowel de “highly, exceptionally als profoundly gifted” kinderen, even groot is. Tegelijkertijd vermindert het aantal kinderen naargelang het IQ verhoogt.

Om die reden hebben we ons in één groep “Ouders van UHB kinderen” verenigd. Wanneer we spreken over UHB kinderen, vertegenwoordigen we alle kinderen binnen het gamma van een IQ boven 145.

*“So, what is the difference between giftedness and this form of extreme giftedness?”
It’s a question we get a lot. Well - this can be as big as the difference between a child
with Down syndrome and a regular high school student.”⁵*

⁴ Schema gehanteerd door de Australische onderzoekster en experte in profoundly giftedness Miraca U.M. Gross

⁵ “Extremely and profoundly giftedness”, Talentissimo, European platform for the extremely and profoundly gifted, 2016

3. Kenmerken van uitzonderlijk begaafde kinderen

Een aantal kenmerken kunnen gelinkt worden aan uitzonderlijke hoogbegaafdheid. In sé zijn dit kenmerken die ook typisch zijn voor hoogbegaafde kinderen. Bij uitzonderlijk hoogbegaafde kinderen zien we deze kenmerken echter in extremere mate en/of op een veel vroegere leeftijd dan bij hoogbegaafde kinderen.

Over het algemeen gesproken gaat het over (een combinatie van) volgende kenmerken:

➤ inherente en extreme nood aan **voortdurende cognitieve stimulatie**

Doorgaans zijn de hersenen van een uitzonderlijk begaafd kind continu actief. Hun verstand valt niet 'uit' te zetten. Hierdoor hebben zij een bijna voortdurende behoefte aan leren, weten, dingen uit te zoeken en gaan ze steeds weer op zoek naar voor hen interessante (cognitieve en andere) prikkels. Wanneer niet voldaan wordt aan deze - aan hen eigen - behoefte, kunnen ze zich diep ongelukkig of onvolledig voelen en zelfs psychisch beschadigd raken.

➤ **buitengewone snelheid** in het opnemen en verwerken van **complexe informatie**

Uitzonderlijk begaafde kinderen pikken overal informatie op die ze snel kunnen verwerken. Zij leggen verbanden tussen nieuwe info en opgeslagen kennis en kunnen deze vlot gebruiken en toepassen.

➤ grote behoefte aan **verregaande verdieping** in onderwerpen

Hun voortdurende honger naar kennis hangt samen met een grote hoeveelheid aan - vaak complexe - vragen. Zij stellen vragen die eerder horen bij een leeftijd van dubbel zo oud. Vaak vergaren deze kinderen in bepaalde onderwerpen of interessevelden een extreme kennis die afgebakende schoolvakken overstijgt. Een 5-jarige UHB met een uitgebreide kennis van het heelal is geen uitzondering.

➤ op zeer jonge leeftijd al **vermogen tot abstract redeneren en divergent denken**

Divergent denken is wat men vaak benoemt als 'out of the box' denken. Dit betekent dat zij vaak ver vooruit kunnen denken, rekening houdend met verschillende scenario's. Ook het snel verbanden leggen, strategisch denken, het bedenken van alternatieven of creatieve en innoverende oplossingen, valt onder divergent denken. Opportuniteiten maar ook eventuele toekomstige hiaten of problemen kunnen al gezien worden, lang voor anderen zich daar bewust van worden.

➤ groot **concentratievermogen** en een bijzonder goed **geheugen**

Deze kinderen kunnen opvallend snel gedichtjes, liedjes, verhalen of zelfs uitgebreide teksten onthouden. Vaak beschikken ze over een fotografisch geheugen.

Ze zijn makkelijk in staat gebeurtenissen van jaren geleden uitgebreid en tot in de details te beschrijven. Ze bezitten de capaciteit om zich, in vergelijking met leeftijdsgenootjes, op jonge leeftijd al vrij lang te concentreren. Dit kan zich bijvoorbeeld uiten bij een 4-jarige die in staat is om een schaakpartij te spelen met een volwassene. Of een 6-jarige UHB kind dat zich dagenlang verdiept in een wetenschappelijke theorie en er niet genoeg van lijkt te krijgen.

- **zeer grote intensiteit** op vlak van emoties, gedrag, beleving, beweeglijkheid, ...

Deze intensiteit wordt binnen de professionele literatuur over UHB benoemd als “overexcitabilities” (te vertalen als hoge stimuleerbaarheid of hoge prikkelgevoeligheid). Het was de Poolse psychiater/psycholoog Kazimierz Dabrowski die hierover in zijn “Theory of Positive Disintegration” als eerste als eerste publiceerde. Eén van de huidige experts op vlak van hoogbegaafdheid, Dr. Michael Piechowski, zou later met zijn werk en publicaties de link vormen tussen de “Theory of Positive Disintegration” en het wetenschappelijk onderzoek i.v.m. hoogbegaafdheid in de Verenigde Staten en Canada. Overexcitabilities bestaan op emotioneel, psychomotorisch, intellectueel, zintuiglijk en verbeeldings vlak.

- **asynchrone ontwikkeling** op cognitief, mentaal, emotioneel, motorisch en sociaal vlak

De ontwikkeling van UHB kinderen verloopt niet standaard, maar gaat vaak gepaard met grote sprongen op cognitief, emotioneel en/of sociaal vlak. Dit kan een discrepantie tussen natuurlijke leeftijd, cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling tot gevolg hebben. Zo kan een 7-jarig UHB kind de cognitieve ontwikkeling van een 12-jarige hebben en de sociale vaardigheden vergelijkbaar met die van een 9-jarige. Hoe hoger begaafd, hoe groter de asynchroniteit kan zijn. “Profoundly gifted” kinderen bijvoorbeeld kunnen een cognitieve voorsprong hebben van 8 jaar of meer.

*“Giftedness is **asynchronous development** in which advanced cognitive abilities and heightened intensity combine to create inner experiences and awareness that are qualitatively different from the norm. This asynchrony increases with higher intellectual capacity. The uniqueness of the gifted renders them particularly vulnerable and requires modifications in parenting, teaching and counseling in order for them to develop optimally.”⁶*

⁶ “Off the Charts - Asynchrony and the Gifted Child”, Christine S. Neville, Michael M. Piechowski, Stephanie S. Tolan, Royal Fireworks Publishing, 2013

➤ **Ongewone prestaties op zeer jonge leeftijd.**

Jonge UHB kinderen ontwikkelen vaak op zeer jonge leeftijd al een grote interesse in lezen. Het komt vaak voor dat deze kinderen zichzelf leren lezen (gedefinieerd als 'het herkennen en begrijpen van minstens 5 woorden zonder visuele hulp'), zonder begeleiding van ouders of leerkrachten en hier al extreme vooruitgang in boeken nog lang voor zij naar het 1ste leerjaar gaan. UHB kleuters die op 2.5 jaar het alfabet kennen zijn geen uitzondering. Zij zijn talig vaak zeer sterk en autodidact. Ook een vroege interesse in rekenen wordt door oa Debora Ruff, auteur van '5 Levels of Gifted' erkend als kenmerk van uitzonderlijk begaafde kinderen. Deze kinderen leren zichzelf rekenen met cijfers met verscheidene nullen of maken zich bijvoorbeeld de tafels van vermenigvuldiging eigen, meerdere jaren voor die op school aangeboden worden.

“Van asynchrone ontwikkeling is sprake als een kind op intellectueel gebied veel verder ontwikkeld is dan op emotioneel en motorisch gebied (Silverman, 1997). Hoe hoger het IQ van een kind hoe asynchroner de ontwikkeling verloopt.”⁷

⁷ “Hoogbegaafd en asynchroon”, Renata Hamsikova, Ieku advies, 2013

4. Enkele vragen en antwoorden over uitzonderlijke hoogbegaafdheid

Waarom is er geen focus op UHB kinderen binnen onderwijs ?

- Enerzijds is het een algemene misvatting dat “begaafde leerlingen” geen hulp nodig hebben en voor zichzelf kunnen zorgen. ‘Makkelijk leren’ wordt vaak verward met geen begeleiding nodig hebben, wat een totaal verkeerde aanname is. In realiteit hebben ook (U)HB kinderen begeleiding nodig bij hun leerproces, op een ander niveau en misschien zelfs nog méér dan andere kinderen, net omdat zij minder tijd nodig hebben om verworven kennis in te oefenen en dus sneller leerstof doorlopen.
- Anderzijds wordt in Vlaanderen de laatste jaren (terecht) de focus gelegd op kinderen die moeilijker mee kunnen in het onderwijs. Kinderen met leer- of andere stoornissen krijgen eindelijk de aandacht en de hulpmiddelen die ze jarenlang moesten ontbreken. Hoogbegaafde kinderen daarentegen halen makkelijker de norm, waardoor het lijkt alsof er voor hen geen onderwijsproblemen zijn. Vaak wordt hoogbegaafdheid op school ook niet als dusdanig herkend en worden deze kinderen enkel begeleid volgens het probleemgedrag dat ze ontwikkelen. Het is pas recent dat de problemen van hoogbegaafde kinderen niet langer als luxeproblemen worden erkend. Dit gaat echter zeer langzaam: veel maatregelen voor hoogbegaafde kinderen dateren pas van de laatste jaren en staan zelfs nog niet volledig op punt. Omdat de groep van uitzonderlijk hoogbegaafde kinderen nog beduidend kleiner is en hun noden nog specifiekere dan die van hoogbegaafde kinderen, vallen zij binnen deze maatregelen nog altijd uit de boot.

“Although the majority of teachers tend to view gifted students as a fairly homogeneous group, researchers have noticed profound differences between moderately gifted and exceptionally gifted children on almost every cognitive and affective trait that has been studied.”⁸

Zijn uitzonderlijk begaafde kinderen begaafd op alle vlakken van “leren” ?

- Nee, zoals alle mensen zijn UHB kinderen unieke individuen met zeer gevarieerde interesses en talenten. Sommigen ontwikkelen zich met grote expertise op meerdere vlakken, terwijl anderen enkel op zeer specifieke gebieden excelleren.

In hoeverre zijn de noden van UHB kinderen nog explicieter dan die van hoogbegaafde kinderen ?

- Voor UHB kinderen is het **complexe = simpel** maar tegelijkertijd ook het **simpele = complex**. Zij zijn in staat om ingewikkelde leerstof en inhoud snel en makkelijk te

⁸ “Exceptionally and Profoundly Gifted Students: An Underserved Population” Miraca U.M. Gross

doorgronden. Tegelijkertijd verwachten zij, net door hun complexe en divergente manier van denken en redeneren, voortdurend meer complexiteit, ook bij eenvoudige vragen of opdrachten. Zij zien veel verschillende aspecten bij één enkel gegeven, waardoor ze op een simpele vraag of een makkelijke oefening soms het antwoord over het hoofd zien en een totaal verkeerd antwoord geven. Dit zorgt bij sommige leerkrachten of begeleiders voor misconceptie of verwarring. “Hoezo kan dit kind niet antwoorden op deze simpele vraag ? Dan is het zeker nog niet klaar voor moeilijkere zaken ...”

- Nog meer dan hoogbegaafde kinderen leren UHB kinderen op **verschillende snelheidsniveaus**. Door hun asynchrone ontwikkeling, evolueren zij zich nog eens totaal anders dan HB kinderen. **Hoe hoger het IQ, hoe groter de asynchroniteit**. Een 7-jarig UHB kind is bijvoorbeeld al in staat om een uitleg doen over de relativiteitstheorie van Einstein maar ondervindt tegelijkertijd nog moeilijkheden om z'n naam te schrijven of z'n veters te strikken. Of een 12-jarige UHB doorgrondt de Quantum Field Theory maar loopt vast op eenvoudige Nederlandse spellingsregels. Sommige UHB kinderen ontwikkelen zich met grote sprongen binnen wiskunde, wetenschappen of talen of hebben een ontzettend grote computerkennis, maar ondervinden dan weer moeilijkheden met andere vakken of zijn daar gemiddeld in.

The gap between a child's advanced intellectual capability and more age-appropriate social and physical skills can lead to unrealistic expectations for performance. Young children become frustrated when their limited physical capabilities prevent the construction of the complex projects created in their extremely capable imaginations. Adults, expecting social maturity to match high level intellectual development, may label a highly articulate, logical child as a behavior problem when he or she exhibits an age-appropriate tantrum.⁹

- Tegelijkertijd ervaren deze kinderen door hun **grote cognitieve voorsprong** soms **problemen op emotioneel vlak**. Ze zijn vaak al bezig met onderwerpen die passen bij een kind van veel oudere leeftijd. Een 6-jarig kind dat over leven en dood kan filosoferen, is daarom niet altijd emotioneel gereed om om te gaan met het overlijden van een familielid of bekende. Dit kan emotioneel probleemgedrag veroorzaken. Een 10-jarige die de werking van het heelal heeft doorgrond, kan tegelijkertijd moeilijkheden ondervinden om deze existentiële eindigheid van leven te plaatsen. UHB kinderen zijn vaak bang van hun eigen kennis of gedachten. Emotionele problemen of zelfs angststoornissen zijn UHB 'ers dan ook vaak niet onbekend.
- Meer nog dan hoogbegaafde kinderen hebben UHB kinderen een **“top-down” leerstijl** (eerst het grote geheel met de mogelijkheid voor discussie en brainstormen en dan pas meer basiszaken en hiaten opvullen). Onderwijs wordt vandaag de dag echter “bottom-up” en zeer gefragmenteerd gegeven (stukje per stukje meer en moeilijker en vanuit kleinere stukken leerstof langzaam naar het geheel). UHB kinderen kunnen hierdoor in de war raken of geven het op omdat ze niet begrijpen waarom ze op school met bepaalde, voor hen saaie of niet relevante zaken bezig moeten zijn.

⁹ “Vulnerabilities of highly gifted children” 1984, Wendy Roedell, Roeper Review Volume 6, n°3, p 127-130

- UHB kinderen zijn van nature vaak niet in staat zich te concentreren of zich in te zetten voor taken die **cognitief niet uitdagend genoeg** zijn, inclusief repetitieve oefeningen of materiaal dat slechts in kleine hoeveelheden en tegen traag tempo wordt aangeboden. Hierdoor haken ze soms compleet af, vaak al in hun vroege schooljaren.
- UHB kinderen zijn **vaak nog veel intenser** dan hoogbegaafde kinderen. Dit kan soms extreme proporties aannemen. Vaak is het juist dit gedrag dat onderwijzers of zelfs specialisten doet vermoeden dat er “iets anders” aan de hand is en worden hieruit foutieve diagnoses als ADHD en ASS gesteld. Een “profoundly gifted” kind kan bijvoorbeeld enorm beweeglijk zijn tijdens het leren. Binnen een schoolse omgeving veroorzaakt dit overlast bij klasgenootjes en worden hierdoor de enorme capaciteiten van het kind zelf niet gezien. Ook op emotioneel vlak kan een UHB kind veel meer prikkels ervaren en zaken uiterst intens beleven. Dit kan uitbarstingen van verdriet of woede meebrengen in de klas, waardoor het kind als emotioneel jonger wordt ervaren door bijvoorbeeld leerkrachten “omdat het nog niet heeft leren omgaan met zijn emoties”. Het UHB kind ervaart echter emoties die horen bij veel oudere leeftijden.

“As well as having advanced intellectual abilities and special talents, these children have exceptional ways of experiencing the world, qualitatively, quantitatively, or often both. Being acutely aware of both their physical environment and their emotional life, gifted children tend to be more intense, more sensitive and more prone to experiencing emotional extremes - whether exuberance or despair.”¹⁰

- Meer nog dan HB kinderen **voelen UHB kinderen zich van zeer jong af “anders”**. Sommige van deze kinderen hebben in de kleuterklas al door dat ze “niet passen” bij hun leeftijdsgenootjes. Sommigen gaan hierdoor rebelleren of ontwikkelen probleemgedrag. Anderen leggen de schuld bij zichzelf en gaan zich ofwel zo hard aanpassen naar onder om niet op te vallen of ontwikkelen psychologisch gedrag als tics, stotteren, obsessief gedrag of zelfs depressies, omdat ze uitermate verward zijn door de voor hen absurde verwachtingen van hun schoolse omgeving. Zelfs in gezelschap van hoogbegaafde kinderen kan een UHB kind zich nog anders voelen.
- UHB kinderen hebben dus een **zeer grote nood aan ontwikkelingsgelijken (peers)** om zich optimaal te ontwikkelen. Pas als zij kunnen ervaren dat zij niet de enigen zijn die zich op deze manier ontwikkelen, kunnen zij hun eigen gedrag, gedachten en behoeftes plaatsen in een juiste context. In regulier onderwijs is de kans op een peer in de klas (of zelfs maar in dezelfde school) echter zeer klein. In sommige scholen heeft zelfs nog nooit een UHB kind gezeten, zeker als het om kleinere scholen gaat.

“Kinderen met een IQ van 169 zijn er in een verhouding van ongeveer 1:100.000. Als een basisschoolleerkracht 30 leerlingen per jaar lesgeeft en dat 40 jaar lang, is de kans dat hij zo'n kind tegenkomt 1,25%. Dit is een van de redenen waarom leerkrachten en scholen niet weten hoe ze om moeten gaan met uitzonderlijk begaafde kinderen.”¹¹

¹⁰ “Living with intensity”, Susan Daniels, Ph.D & Michael M. Piechowski, Ph.D, Great Potential Press, 2008, p. 33

¹¹ “Uitzonderlijk begaafde kinderen - een vergeten groep?”, Renata Hamsikova, Ieku advies, 2017

5. Wat zijn de problemen i.v.m. UHB binnen onderwijs ?

Het is uiteraard belangrijk dat ook uitzonderlijk hoogbegaafde kinderen in onderwijs voldoende worden “gevoed” zodat ze toegang krijgen tot de juiste opleiding die hen helpt leren en presteren op het niveau dat zo dicht mogelijk bij hun capaciteiten en talenten ligt. Echter op dit moment zijn er binnen het huidige onderwijs zaken waar ouders van UHB kinderen tegenaan lopen, welke er voor zorgen dat onze kinderen zich niet ten volle kunnen ontwikkelen:

➤ Tekort aan kennis

Er is een groot algemeen tekort aan kennis over UHB op alle niveaus : onderwijs (scholen, directies, leerkrachten, CLB's, ...), hulpverlening (psychologen, coachen,...) en ja, ook op politiek vlak.

Hierdoor worden de noden van deze kinderen over het hoofd gezien of genegeerd. UHB kinderen worden gedwongen ingepast in een standaard opleiding of krijgen in het beste geval toegang tot maatregelen die wel passend zijn voor hoogbegaafde leerlingen, maar vaak compleet tekortschieten voor UHB kinderen.

UHB kinderen ontwikkelen hierdoor vaak faalangst, weigeren verdere inzet en vallen vroeg of laat als drop-out uit het schoolsysteem. Ook psychische problemen bij UHB kinderen zijn vaak het gevolg van een tekort aan kennis bij onderwijzers.

➤ Leeftijdsbeperkingen

Kleuters jonger dan 5 jaar (m.n. op 1 september van het kalenderjaar waarin het kind 5 wordt) kunnen wettelijk gezien niet naar een 1ste leerjaar, ook al kan die kleuter ondertussen lezen en/of schrijven en is het cognitief klaar voor een lagere school.

Hierdoor kunnen kinderen die klaar zijn met de leerstof van een lagere school op een leeftijd jonger dan 9 (m.n. op 1 september van het kalenderjaar waarin het kind 9 wordt), noch de examens voor basisonderwijs afleggen, noch wettelijk ingeschreven worden in een middelbare school.

Voor zo goed als alle hogescholen, universiteiten en afstandsonderwijs is er een minimumleeftijd van 18 en voor volwassenenonderwijs één van 16. Er bestaan weliswaar uitzonderingsmaatregelen voor jongeren zonder middelbaar diploma via toelatingsproeven of via statuten voor 'virtuozen', maar niet elk UHB kind is ook een extreme presteerder. Ook UHB kinderen of jongeren die niet uitzonderlijk presteren op bepaalde vakken, hebben toch een nood aan uitdaging op veel hoger niveau. Kinderen die bijvoorbeeld al versneld in een middelbaar terecht komen en daar al voor bepaalde vakken uitdaging nodig hebben op universitair niveau, kunnen

hierdoor niet terecht in wat eigenlijk op dat moment de voor hen meest passende omgeving is.

➤ **Asynchrone ontwikkeling wordt niet gezien of erkend**

Het schoolsysteem is geënt op de standaard ontwikkeling van kinderen. Kinderen worden in klassen ingedeeld op basis van leeftijd en niet op basis van hun cognitieve noden of ontwikkeling. Het loslaten van deze klassieke visie op ontwikkeling blijkt erg moeilijk voor scholen en leerkrachten. Dat hoogbegaafde kinderen zich anders ontwikkelen, wordt stilaan geaccepteerd en dat een kind een jaar overslaat op school wordt niet meer als “abnormaal” beschouwd. Dat UHB kinderen zich nog eens extreem sneller en anders ontwikkelen en in sommige gevallen een versnelling van 3 of meer jaren nodig hebben, lijkt echter nog altijd een brug te ver.

Ook bij zeer jonge UHB kinderen is dit nog altijd een moeilijk gegeven. UHB kleuters kunnen zich, al dan niet bewust, al uitermate vervelen op school. Dit wordt vandaag de dag door leerkrachten zonder kennis van (U)HB nog altijd niet gezien, laat staan begrepen. Het feit dat deze kleuters zich al op hoger niveau willen ontwikkelen en leerstof aankunnen uit een lagere school, wordt ook door de maatschappij niet erkend. Ouders van deze kinderen worden met de vinger gewezen als “pushende ouders” die veel te veel verwachten van hun kinderen. Een kind in het onthaalklasje dat al kan lezen of schrijven, wordt niet bevestigd in zijn kunnen maar meestal afgewimpeld met opmerkingen als “dat hoef jij nog niet te kunnen” of “lezen doen we pas in het 1ste leerjaar”. Er wordt door onderwijzend personeel gefronst als een kleuter laat horen de tafels van vermenigvuldiging al te kennen, of wekelijks naar de schaakles te gaan of de boeken van Harry Potter al te lezen.

Ouders die de buitengewone ontwikkeling van hun kleuter aankaarten, worden meestal niet geloofd. Het blijkt nog altijd niet acceptabel dat een kleuter cognitieve noden heeft en niet voldoende heeft aan de uitdaging die standaard in kleuterklassen wordt gegeven.

“Die interesse om te doen wat een ander doet, om uit te dokteren hoe dat nu precies allemaal werkt, lijkt bij sommige kinderen met de jaren te slijten. Verdwenen, uitgeblust. “Neen, daar ben jij nog te jong voor”, “dat komt pas veel later aan bod”, “maak je daar geen zorgen in, dat komt later wel”. Een vierjarig kind dat wil weten hoe dat nu zit met het gat in de ozonlaag, een tienjarige die het heelal wil verkennen, ... jammer... te jong. Leren doe je wanneer het hoort, niet vroeger, niet later.”¹²

➤ **Te lage zone van naaste ontwikkeling**

De term “zone van naaste ontwikkeling” werd ingevoerd door de Russische psycholoog Vygotsky en heeft betrekking op de potentiële leer mogelijkheden van een individu. Wat een kind alleen kan, is het actuele ontwikkelingsniveau en wat het kan met hulp van een ander (leerkracht, begeleider, ouder ...) is zijn potentiële ontwikkelingsniveau of zone van naaste ontwikkeling.

¹² “Om te koesteren: de natuurlijke zin om te leren”, Els De Wit, Talentvol, Meer dan hoogbegaafd, 2018

Om effectief te “leren”, is het essentieel dat een kind opdrachten krijgt die zich in die zone van naaste ontwikkeling bevinden. Wanneer UHB kinderen leerstof en opdrachten krijgen die voor hen te gemakkelijk zijn (die m.a.w. niet in hun zone van naaste ontwikkeling liggen maar in hun zone van actuele ontwikkeling), ondermijnt dit hun kans op ontwikkeling. Het tast hun persoonlijke tempo aan en belet hen tegelijk te leren en werken vanuit autonomie, terwijl dit juist uitermate belangrijke facetten zijn voor uitzonderlijk hoogbegaafden.

Het is pas bij uitdaging op hún niveau dat UHB kinderen inzicht krijgen in hun eigen kunnen. De zone van de naaste ontwikkeling moet dus hoog genoeg gelegd worden.

Onderwijzend personeel heeft door tekort aan kennis vaak echter geen idee waar deze zone van naaste ontwikkeling voor een UHB kind precies ligt. De lat wordt vaak wel iets hoger gelegd dan voor medeleerlingen, maar in realiteit is dit vaak nóg veel te laag. Er is ervaring en expertise nodig om de juiste uitdaging voor een UHB kind te bepalen.

“Vooraf in zeer grote mate aanwezig bij hoogbegaafden is de intrinsieke wens tot ontwikkeling, oftewel een zeer grote leergierigheid en nieuwsgierigheid. Veel hoogbegaafden functioneren echter onder hun niveau. Dan zijn de aangeboren mogelijkheden van hoogbegaafden niet optimaal tot ontwikkeling gebracht. Bijvoorbeeld doordat een hoogbegaafd kind voortdurend niet-passend onderwijs volgt waarbij er van hem een continue aanpassing gevraagd wordt aan het gemiddelde leertempo van de klas. Het kind is dan gescheiden van ontwikkelingsgelijken en zijn extra capaciteiten worden hier niet aangesproken of uitgedaagd.”¹³

➤ **Tekort aan instructie en opvolging**

Wanneer er op scholen toch al uitdagend lesmateriaal wordt aangeboden dat zich binnen de zone van naaste ontwikkeling bevindt, wordt er van deze kinderen verwacht dat ze zich dit volledig zelfstandig eigen maken. Leerkrachten hebben meestal niet de tijd om hen extra instructie te geven en speciaal voor UHB kinderen zijn er geen zorguren voorzien. En hoewel sommige UHB kinderen in staat zijn om uitzonderlijk snel leerstof te verwerken, hebben ook zij - net als elk kind - nood aan instructie, opvolging en/of coaching.

Gevolg van een tekort aan instructie en begeleiding is dat deze kinderen niet écht tot leren komen, zich soms erg eenzaam voelen achter hun bundeltje individueel werk of het zelfs gewoon opgeven ...

➤ **Foute verwachtingen op vlak van schoolprestaties**

Academisch potentieel van UHB kinderen wordt vaak door leerkrachten of schooldirecties verward met “schoolprestaties”.

UHB kinderen hebben een enorme capaciteit om te leren. De gemiddelde leerkracht

¹³ “Optimale ontwikkeling van hoogbegaafden: Vygotsky als leermeester”, Alice Burridge, Waves & Currents, 2018

herkent deze capaciteit niet wanneer het kind geen hoge punten behaalt op toetsen en examens.

De meerderheid van deze kinderen werkt en leert op school echter ettelijke jaren beneden hun eigenlijke vaardigheden, op een veel te traag tempo of met veel te veel herhaling. Sommige onder hen komen niet tot leren omdat ze moeite hebben met de gefragmenteerde opbouw van standaard leerstof. Vaak komen daarbij nog emotionele of psychische problemen, faalangst, verveling of desinteresse door jarenlang onderpresteren.

Hun schoolprestaties reflecteren in vele gevallen dan ook niet hun eigenlijke intelligentie en capaciteiten. Omdat scholen echter getraind zijn om kinderen vooral op schoolprestaties te beoordelen, vallen vele UHB kinderen hierdoor tussen de mazen van het net ...

➤ Differentiatie op verkeerd niveau

Differentiatie is binnen het Vlaamse onderwijs maar beperkt mogelijk. Het uitbreidingsmateriaal dat momenteel op de markt is, richt zich tot hoogbegaafde kinderen (ontwikkeld voor kinderen die rond de 130 scoren) en sluit in realiteit maar zeer beperkt aan bij de noden, interesses en ontwikkeling van UHB-leerlingen.

Bovendien valt het merendeel van dit uitbreidingsmateriaal onder de categorie "meer van hetzelfde maar in grotere hoeveelheid" i.p.v. diepere inhoud of hoger niveau. Wanneer de aangeboden leerstof echter al verworven is, resulteert ook uitbreiding hiervoor voor een UHB leerling alleen maar in nog meer verveling.

Relevante academische verrijking, dit is aangepaste leerstof, opdrachten en uitbreiding die nauw aansluit bij het specifieke talent of interessegebied van de leerling in kwestie maar niet altijd de leerstof in de klas volgt, wordt in Vlaanderen weinig of niet aangeboden. Dit als gevolg van de **schijnbare tegenstelling tussen verrijking** (uitbreidingsmateriaal) **en versnelling** (sneller door de leerstof gaan). Vanuit politiek en maatschappelijk oogpunt wordt in Vlaanderen in de eerste plaats ingezet op verrijking, ongeacht hoe relevant die is. Voor UHB kinderen is verrijking zonder inhoudelijk versnelling quasi onmogelijk.

*"We believe that much of the lack of educational progress is rooted in the acceleration versus enrichment debate. Politically, there is considerable concern about acceleration, and enrichment, no matter how irrelevant, seems to be the approach that is most widely preferred and used. A combination of acceleration and enrichment makes the most sense. By definition, relevant enrichment in mathematics must have some acceleration, and appropriate acceleration will have an enrichment component."*¹⁴

¹⁴ "Handbook of gifted education" (3rd ed., p.163- 73) N. Colangelo & G. A Davis (Eds.), & "New directions in enrichment and acceleration", Schiever, S. W., & Maker, C. J., 2003

➤ **Versnelling met mondjesmaat**

Versnelling in onderwijs wordt in Vlaanderen maar mondjesmaat toegestaan. Soms wordt een UHB kind versneld naar een hoger leerjaar, in uitzonderlijke gevallen kan er ook nog een tweede versnelling plaatsvinden. Maar scholen vinden het dan al wel “meer dan voldoende” zodat nog sneller door leerstof of schooljaren gaan, meestal geen optie meer is.

Nochtans hebben UHB kinderen vaak een nog grotere versnelling nodig. Ook hier botsten we echter op leeftijdsgrenzen van de verschillende onderwijsstructuren (kleuter, lager, middelbaar) en wettelijke beperkingen.

Versnellen blijkt vaak ook nog taboe. Sommige scholen hebben zelfs als policy om niet te versnellen, omdat ze er van overtuigd zijn dat dit voorkomen kan worden door een ruim aanbod van uitbreiding. En dit terwijl dit uitbreidingsmateriaal in de meeste gevallen al niet tegemoet komt aan de cognitieve noden van UHB kinderen.

Zo goed als alle versnellingen gebeuren in praktijk in de lagere school. Middelbare scholen staan er zeer weigerachtig tegenover of kampen met wettelijke beperkingen.

➤ **Geen mogelijkheid tot vakversnelling**

In het Vlaamse onderwijs “versnelt” een kind bijna altijd volledig één of meerdere jaren (en dus voor alle vakken). Specifieke vakversnelling voor getalenteerde wiskunde- of talenknobbels bijvoorbeeld, wordt bijna niet toegepast. Zeker wanneer er schoolstructuren overschreden moeten worden (kind in een 5de leerjaar dat talen zou moeten leren op middelbaar niveau of een kind in de eerste graad middelbaar dat wiskunde op universitair niveau aankan), worden de mogelijkheden zeer miniem. Vaak beroepen de scholen zich dan op wettelijke beperkingen, maar oplossingen worden niet gegeven.

Voor sommige kinderen is vakversnelling nét een noodzakelijke maatregel. Sommige UHB-kinderen hebben nood om binnen hun persoonlijk interessegebied op hun eigen tempo te leren. Bij sommigen gaat dit over één vak, bij anderen dan weer over meerdere.

➤ **Enkelvoudige oplossingen**

Meestal resulteren keuzes in de aanpassing van het curriculum van een hoogbegaafde leerling in een “of of” situatie. Of het kind wordt versneld, of er wordt gedifferentieerd. Wanneer een kind één of meerdere jaren overslaat, is extra vakversnelling meestal volledig uit den boze.

Cognitief begaafde kinderen hebben vaak echter nood aan een combinatie van deze maatregelen. Radicale versnelling haalt de nood aan vergaande differentiatie

(compacting, uitbreiding, verdieping) en/of vakversnelling niet weg. Deze combinatie lukt echter alleen wanneer er een goed uitgedacht individueel traject voor het kind wordt uitgewerkt. In de praktijk wordt hierdoor zo veel van de leerkracht, zorgkracht of school verwacht, dat dit niet haalbaar is zonder doorgedreven extra ondersteuning.

“Students whose talents are somewhat above average, need differentiation within the regular classroom, while students who are quite a bit above average, need subject matter acceleration or curriculum compacting. Extraordinarily talented students need radical acceleration and individually paced programs.”¹⁵

➤ **Sociaal-emotionele groei als excuus**

Sommige scholen beroepen zich op de sociaal-emotionele groei om niet tegemoet te komen aan de cognitieve noden van een kind. Nochtans hangen bij een UHB kind deze aspecten ontegensprekelijk aan elkaar vast. UHB kinderen die op cognitief vlak niet voldoende worden uitgedaagd, ervaren hierdoor ook vaak emotionele problemen en hebben minder of andere sociale noden. Een uitzonderlijk begaafd kind dat cognitief voldoende uitgedaagd en gelukkig is, zal ook op de andere vlakken makkelijker evolueren. Hameren op eerst een “sociaal-emotionele groei” vooraleer te voldoen aan de cognitieve noden is bij een UHB kind dus uit den boze.

In de standaard ontwikkeling van kinderen is dit niet zo en het is dus begrijpelijk dat scholen hier zo zwaar aan tillen en graag de bevestiging zien dat een kind op alle vlakken goed ontwikkelt, vooraleer een stapje verder te gaan. De ontwikkeling van UHB kinderen is echter niet standaard. Ook hier moet aandacht gegeven worden aan de asynchrone ontwikkeling van deze kinderen en moet het belang van cognitieve uitdaging erkend worden.

Bovendien hebben vele UHB kinderen ook op sociaal niveau vaak andere behoeften dan hun leeftijdsgenootjes en ligt hun zogenaamde “tekort aan sociale vaardigheden” vaak net in het geen aansluiting vinden bij kinderen van hun eigen leeftijd. Ze passen vaak veel beter tussen oudere kinderen.

Buitenlandse studies bevestigen deze visie:

- In een rapport uit 2004 van de hand van Nicholas Colangelo, Susan G. Assouline en Miraca U.M. Gross¹⁶, werden de resultaten gepubliceerd van een langdurig onderzoek over de gevolgen van versnelling. Versnelling werd in het rapport aangeduid als de meest effectieve curriculum aanpassing voor hoogbegaafde kinderen. Het bleek vooral positieve effecten op lange termijn te hebben, zowel op academisch als op sociaal vlak. Eveneens bleek dat begaafde leerlingen meestal

¹⁵ “Developing Math Talent: A Guide for Educating Gifted and Advanced Learners” p 185 - Susan Goodsell Assouline, Ann Lupkowski-Shopluk, Prufrock Press 2010

¹⁶ “A Nation Deceived: How Schools Hold Back America's Brightest Students”

beter afgestemd zijn op “peers op cognitief vlak” (oudere peers dus) dan op leeftijdsgenoten.

- Diezelfde conclusies kwamen ook uit een langdurige studie die Miraca U.M. Gross in Australië uitvoerde.¹⁷
- Ook uit de “Lijst van effecten op prestaties”¹⁸ van prof. John Hattie blijkt het positieve effect van versnelling.

Ook de cognitieve noden van UHB kleuters worden heel vaak niet gezien of ondergeschikt gemaakt aan hun sociaal-emotionele ontwikkeling. Een veelgehoorde opmerking is dat “kleuters moeten spelen” of “gewoon kind moeten zijn”. Voor UHB kleuters telt dit echter niet als norm. Ook op hun niveau hebben deze kleuters intellectuele uitdaging nodig. Wanneer zij hun intellect niet gebruiken en niet volop kunnen ontplooiën binnen hun cognitieve talenten, zijn zij niet gelukkig en ontwikkelen zij makkelijker probleemgedrag. Het is dus essentieel dat al in de kleuterklas UHB kinderen worden opgemerkt en een aangepast curriculum krijgen. Zo niet wordt daar al de bodem van onderpresteren, faalangst en psychische of emotionele problemen van deze kinderen gelegd.

➤ **Huisonderwijs**

Huisonderwijs is in Vlaanderen dan wel een wettelijke manier om aan de leerplicht te voldoen, op dit moment is het echter het boze stiefzusje van het schoolstelsel.

Sinds enige jaren zijn de regels voor huisonderwijs verstrengd en de kritiek op huisonderwijs neemt toe, zowel binnen de maatschappij als binnen politieke partijen, door de link die tussen godsdienstfanatisme en huisonderwijs wordt gelegd. Het is dan ook niet vanzelfsprekend om als ouder de beslissing voor huisonderwijs te maken. Door de nieuwe wetgeving ben je als huisonderwijzer bovendien volledig afhankelijk van de goodwill van inspectie, is deeltijds huisonderwijs niet meer mogelijk en hangt “terug naar school gestuurd worden” voor sommige kinderen als een zwaard van Damocles boven hun hoofd.

Nochtans is huisonderwijs - al dan niet gedeeltelijk - een zeer goede manier om aan de extreme noden van UHB kinderen te voldoen. Het is een manier om bijvoorbeeld extra uitdaging in te bouwen in hun cognitief monotone schoolleven of om voltijds op een voor hen compleet aangepaste wijze en tegen het voor hen perfecte tempo te kunnen leren, en dat binnen de vakken waarin ze excelleren. Het zou ouders de vrijheid kunnen geven om in te zetten op precies dat wat hun UHB kind nodig heeft.

“Homeschooling works for gifted kids because their needs can be met in ways that are as unique as they are. It allows us to raise them to be lifelong learners, fully in charge of their own learning potential”¹⁹

¹⁷ “Radical Acceleration of Highly Gifted Children An annotated bibliography of international research on highly gifted young people who graduate from high school three or more years early.” Miraca U.M. Gross, 2003

¹⁸ “Meta-analyses” *Visible Learning*, John Hattie, 2009

¹⁹ “Why Homeschool a Profoundly Gifted Child?”, article part of the “I homeschool because” .. series

➤ De Examencommissie

Het is op dit moment perfect mogelijk om al dan niet via huisonderwijs middelbare (graads)examens te doen bij de Examencommissie (EC) in Brussel. Hierop staat geen minimumleeftijd.

In principe zouden deze examens ook geschikt zijn voor jonge UHB kinderen. Het spreekt echter voor zich dat een 7-jarige bij de EC nog altijd uit de toon valt.

Bovendien is het de vraag of dit, zelfs voor cognitief zeer sterke jonge kinderen, wel de ideale manier is om hun kennis te bewijzen. De wijze waarop examens bij de EC afgenomen worden, is gebaseerd op de kunde en draagkracht van tieners en is niet afgestemd op jonge kinderen. Geen enkel ander jong kind wordt trouwens “ondervraagd” door compleet onbekende mensen in een onbekende omgeving. Het lijkt maar weinig rechtvaardig om jonge UHB kinderen op deze manier te testen.

Vaak wordt de EC ook naar voren geschoven als ultieme “persoonlijke traject” om te voldoen aan de snelheid van een UHB leerling. De EC is echter enkel en alleen wat haar naam zegt : een plaats om examens te doen. Studeren voor een examencommissie vereist een zekere discipline en doorzettingsvermogen van de student, ondersteuning door ouders of omgeving en indien één van bovenstaande zaken maar beperkt of niet aanwezig is, is de kans op slagen eerder gering. Student of ouders moeten zélf op zoek naar het geschikte materiaal, naar studiemethodes, naar begeleiding of coaching. De examencommissie zelf doet niet aan begeleiding. Het als dé oplossing benoemen voor UHB kinderen, is dus eerder de makkelijkste dan wel de beste optie en kan geenszins gebruikt worden als excuus voor het tekort aan passend onderwijs voor cognitief begaafde kinderen.

Nochtans zou de EC voor UHB kinderen wel kansen kunnen bieden om hun sterktes op bepaalde cognitieve vakken uit te spelen. Op dit moment zijn er echter een aantal praktische zaken die dit tegenwerken. Zo worden afgelegde examens bij de EC niet bekrachtigd, enkel een volledig afgelegde graad. Individuele examens bij de EC worden niet op elke school erkend. Het systeem van de Examencommissie is een volledig apart staand systeem naast het schoolsysteem, dat geen rekening houdt met bijvoorbeeld trimestriële schoolse examenperiodes. Examens bij de EC combineren met een voltijdse schoolloopbaan, is dan ook eerder een dubbele belasting voor UHB kinderen.

➤ Tekort aan zorg

Er is een immens tekort aan zorg voor UHB kinderen op school. Ook zij hebben coaching en extra begeleiding nodig. Kennis over UHB is echter zo goed als onbestaande op scholen en dus blijft de juiste begeleiding achterwege. Dit maakt dat ouders van UHB kinderen er zo goed als alleen voor staan, zich moeten beroepen op duur betaalde psychologische hulp of buitenschoolse trajecten of zelf moeten inspringen om voor, tussen en na de schooluren voor voldoende cognitieve uitdaging te zorgen. Sommige ouders gaan minder werken, blijven thuis om hun kind in

huisonderwijs te nemen, of geraken bedolven onder de stress en de intensiteit die het begeleiden van een UHB kind met zich mee brengt.

➤ **Geen financiële tegemoetkomingen**

Er bestaan geen financiële tegemoetkomingen voor ouders van (U)HB kinderen. Net als ouders van kinderen met leerproblemen of andere diagnoses echter ervaren ouders even vaak moeilijkheden als het over de begeleiding van cognitief begaafde kinderen gaat. Niet alleen is het vinden van de juiste begeleiding een echt huzarenstukje, tegelijkertijd is het ook **uitermate duur**. Begeleiding door hoogbegaafdheids experts wordt niet terugbetaald, uitdagende cursussen of buitenschoolse activiteiten zijn te betalen uit eigen zak. Vaak moeten ouders van UHB kinderen zich ook richten tot privé begeleiding omdat standaard activiteiten (muziekschool, groep-schaaklessen, programmeercursussen, enzovoort) vaak te traag of te saai zijn voor onze kinderen. Privés is vaak de beste optie, maar niet altijd betaalbaar.

Ouders die hun UHB kinderen in huisonderwijs nemen, hebben helemaal nergens nog recht op. Elke uitgave is voor eigen rekening, terwijl standaard lesmateriaal vaak niet voldoende is en er dus gespecialiseerd of buitenlands materiaal moet aangekocht worden of er beroep moet gedaan worden op privé begeleiding. Bovendien is er veel meer materiaal nodig om tegemoet te komen aan de noden van een UHB kind. Zij gaan sneller door lesmateriaal en komen bijvoorbeeld maar een week toe met verrijkingsmateriaal waar andere kinderen een trimester mee zoet zijn.

Conclusie:

Door een groot tekort aan kennis over de noden van UHB kinderen, de weinig flexibele regels binnen de leerplicht en de beperkingen van het schoolsysteem, moeten ouders van deze kinderen ontzettend creatief zijn om het evenwicht te vinden en te bewaken tussen **voldoen aan wettelijke verplichtingen** enerzijds en **voldoen aan de extreme cognitieve noden van onze kinderen** anderzijds. Een zeer intensieve, soms bijna onmogelijke taak ...

Onze ervaring is dat extreem hoogbegaafde kinderen nog veel complexer denken en leren dan kinderen met een score in het gewone hoogbegaafde gebied en dat dit extra uitdagingen met zich meebrengt in de opvoeding en zeker ook in het vinden van passend onderwijs. De meeste verrijkingsmaterialen zijn bijvoorbeeld ontworpen voor kinderen met een IQ-score rond de 130 en goede uitdaging voor een kind dat nog veel hoger scoort is vaak een ware zoektocht.²⁰

²⁰ "Wanneer kan een kind uitzonderlijk hoogbegaafd genoemd worden?", Dotado, advies bij hoogbegaafdheid

6. Wat zijn de noden van UHB kinderen binnen onderwijs ?

In een notendop ... :

- Herkenning op zeer jonge leeftijd, liefst in de kleuterklas al. Idealiter zelfs vroeger : in crèches, onthaaldiensten, via Kind en Gezin, ...
- Aandacht voor hun asynchrone ontwikkeling en de invloed hiervan op hun cognitieve, sociale en emotionele noden.
- Uitdaging op maat. Niet op hoogbegaafdheid niveau of met standaard uitbreidings- of verdiepingspakketten, maar nog ver daarboven. Een juiste bepaling van hun zone van naaste ontwikkeling is absoluut nodig.
- Versnelling zo nodig, ongelimiteerd, passend bij het kind.
- Vakversnelling die schoolstructuur overschrijdend is en de cognitieve noden van het kind volgt, ongelimiteerd.
- Erkenning van hun talenten en capaciteiten.
- Aparte leertrajecten die hun talenten volgen, zonder hen te beperken door eventuele tekorten voor andere vakken.
- Mogelijkheid tot gemeenschappelijk onderwijs met andere UHB kinderen voor een optimale ontwikkeling van hun zelfbeeld.
- Aandacht voor zorg en begeleiding op niveau.
- Flexibiliteit in het zoeken naar gepaste oplossingen.

“Having a child with such prodigious intellectual abilities might seem the fulfilment of every parent’s dream. But the fact is that supporting such enormous potential presents a challenge.”²¹

²¹ “Raising a profoundly gifted child” Susan Freinkel, 2018

7. Wat kunnen scholen nu al doen ten voordele van UHB kinderen?

Onderwijsaanpassingen voor UHB kinderen zijn een absolute noodzaak. Om er voor te zorgen dat deze getalenteerde kinderen een passende opleiding krijgen en een bloeiende toekomst tegemoet kunnen, is maatwerk nodig.

Wij durven te vragen dat scholen hiervoor inspanningen doen en deze aanpassingen als een recht toepassen, niet als een gunst onder voorwaarden.

➤ **Individuele leertrajecten**

Deze maatregel voor hoogbegaafde kinderen staat mee opgenomen in het M-decreet. Hoewel beperkt in mogelijkheden en afhankelijk van de toestemming van de klassenraad, zouden flexibele individuele leertrajecten mogelijkheden kunnen bieden voor UHB kinderen. Mits enige flexibiliteit van scholen en directies, zouden UHB kinderen hierdoor een meer geschikte schoolse loopbaan kunnen afleggen, aangepast aan hun talenten en cognitieve noden.

<<< In de Codex Secundair Onderwijs wordt een artikel 136/6 ingevoegd, dat luidt als volgt: "Art. 136/6. Het schoolbestuur kan op grond van specifieke onderwijskundige argumenten en met het oog op het aanbieden van meer individuele leertrajecten, beslissen om voor een leerling of leerlingengroep af te wijken van de voorwaarde, vermeld in artikel 252, § 1, a), 2), onder de volgende modaliteiten:

1° het individueel vrijstellen van het volgen van bepaalde onderdelen van de vorming van een bepaald structuuronderdeel gedurende een deel of het geheel van het schooljaar en de vervanging door andere onderdelen die de finaliteit van het structuuronderdeel niet aantasten, mits de toelatings- of begeleidende klassenraad, naargelang van het geval, een gunstige beslissing neemt én mits akkoord van de betrokken personen, voor een leerling die onderwijsbehoeften heeft omwille van:

a) hetzij hoogbegaafdheid, zoals vastgesteld op basis van handelingsgerichte diagnostiek van het centrum voor leerlingenbegeleiding; (...) >>> ²²

➤ **Gebruik van Code P**

Code P kan gebruikt worden door scholen en directies om UHB kinderen buitenschoolse activiteiten te laten volgen : een buitenschoolse extra opleiding, een dagtraject voor (uitzonderlijk) hoogbegaafden, één of meerdere cursussen, deeltijds huisonderwijs,... Ook UHB kinderen die vastlopen in het reguliere onderwijs, kunnen via code P bijvoorbeeld tijd ter beschikking krijgen om tot rust te komen en andere opties te bekijken.

²² "Codex Vlaanderen, decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften" 2014

Deze code kan door schooldirecties in autonomie toegepast worden ten gunste van de leerling. Er is geen wettelijke beperking voorzien voor het gebruik van code P.

<< Naast de afwezigheden wegens ziekte (3.1) en de van rechtswege gewettigde afwezigheden (3.2), kunnen er zich nog een aantal situaties voordoen waarin afwezigheden gewettigd kunnen zijn. Om deze reden is een categorie afwezigheden mits akkoord van de directeur ingevoerd. Het verlenen van autonomie aan de school moet deze toelaten in te spelen op specifieke situaties die niet altijd door algemene regelgeving op te vangen zijn.

De directeur basisonderwijs beslist - zoals voorheen al in het secundair onderwijs bestond - op elk moment van het schooljaar, over het aan een leerling toegekend aantal gewettigde afwezigheden om "persoonlijke redenen" (code P).

Er wordt van overheidswege geen plafond op dit aantal meer opgelegd, vanuit het idee dat de school het best geplaatst is om - rekening houdend met de lokale context en de individuele leerling in kwestie - een beslissing te nemen. De school moet hiertoe dus geen aanvraag bij de overheid indienen. >> ²³

➤ **Vakversnelling**

Dit gaat over versneld doorlopen van de leerstof van een bepaald vak, al dan niet vergezeld door de plaatsing in een hogere klas (enkel voor dat vak). Vakversnelling is een goed alternatief wanneer een volledige versnelling niet mogelijk is, of zelfs al (herhaaldelijk) gebeurd is. Dit stelt uiteraard bepaalde logistieke uitdagingen.

UHB kinderen hebben vaak nood aan versnelling van leerstof binnen één of meerdere schoolvakken. Zelfs als ze voor andere vakken mindere resultaten neerzetten, blijft de drang om voor bepaalde vakken die hen echt liggen, te versnellen. Ingaan op deze versnelling is eigenlijk gewoon hun natuurlijke leertempo volgen. En een vanzelfsprekend gevolg van hun asynchrone ontwikkeling.

Voorwaarde is wel dat ook deze vakversnelling gebeurt tegen het natuurlijke tempo van de leerling en niet beperkt wordt tot bijvoorbeeld enkel de leerstof van één leerjaar hoger. Vakversnelling voor UHB kinderen kan extreme vormen aannemen, wanneer de leerling een academische voorsprong opbouwt van ettelijke jaren.

Voordeel van vakversnelling is echter dat de leerling niet afhaakt voor dat vak uit opperste verveling, maar integendeel uitgedaagd blijft en kan excelleren. Dit kan voor een UHB leerling het verschil betekenen tussen een academische loopbaan of een schoolse drop-out.

➤ **Versnellen**

Versnellen binnen het onderwijs is een optie om aan de asynchrone cognitieve ontwikkeling van UHB kinderen tegemoet te komen. Net zoals bij hoogbegaafde kinderen is een volledige jaarversnelling een vaak gebruikte manier om in te spelen op hun leerhonger en tempo. Bij UHB kinderen is een nog radicalere manier van

²³ "Onderwijs Vlaanderen, afwezigheden van leerlingen in het basisonderwijs"

versnellen vaak nodig. Twee of zelfs meer keer versnellen in combinatie met verrijken/verdiepen/verbreden zou een goede optie (kunnen) zijn om verveling te voorkomen en uitdaging te bieden.

De term "versnellen" is - zeker in verband met uitzonderlijke begaafdheid - eigenlijk een contradictio in terminis. Het gaat in se niet over versnellen, maar over het volgen van de natuurlijke ontwikkeling van een UHB kind en het voeden van hun eindeloze leerhonger. Versnellen is voor UHB leerlingen een fundamentele behoefte.

Versnellen kan echter alleen werken mits een goede langetermijnplanning. Bovenop een versnelling moeten dus nog altijd andere opties bekeken worden zoals verrijking, extra vakversnelling enzovoort. Een versnelling alleen is meestal niet voldoende voor een UHB leerling en zou enkel het probleem tijdelijk verschuiven.

De reglementering rond versnellen is anders voor de verschillende schoolstructuren.

➤ **Vakvrijstelling**

Een manier om tijd vrij te maken voor uitdaging voor het UHB kind binnen een schoolse carrière is vakvrijstelling. Hierdoor komt er ruimte vrij voor:

- verrijking/verdieping
- aparte projecten
- online cursussen
- vakversnelling voor het vak waarvoor al een vrijstelling behaald werd of een vak binnen het interessegebied
- een buitenschools traject (zie ook code P)
- voorbereiding van andere examens

In basisonderwijs kan via compacten van leerstof een kind vrijgesteld worden voor een bepaald of meerdere vakken. In het middelbaar kan de leerling - in samenspraak met de school - bijvoorbeeld één of meerdere vakken afleggen via de Examencommissie, waardoor tijd vrij komt in zijn curriculum.

➤ **Relevante academische verrijking**

Naast versnellen is verrijking een belangrijke optie. Rekening houdend met de cognitieve asynchrone ontwikkeling van UHB kinderen en hun extreme noden, is het in de eerste plaats relevante academische verrijking die het grootste effect heeft. Relevante academische verrijking is het verstrekken van aangepaste leerstof, verdieping en/of uitbreiding die nauw aansluit bij het specifieke talent of interessegebied van de leerling in kwestie. Relevante academische verrijking volgt niet altijd het curriculum van de school of de einddoelen binnen onderwijs. Het is dus geen verdieping of verbreding van leerstof die ook in de klas gezien wordt. Bij relevante verrijking staan de persoonlijk interesses en leerbehoeftes van de leerling centraal. Er wordt ingespeeld op z'n interesses, z'n bekwaamheden en z'n natuurlijke

behoefte om binnen één bepaald of meerdere vakgebieden z'n kennis uit te breiden en cognitief te ontwikkelen. Relevante academische verrijking gaat bijna vanzelf samen met (vak)versnelling, omdat het voor een UHB leerling nefast is om - ook qua verrijking - z'n natuurlijke leertempo niet te volgen. Per definitie houdt relevante verrijking altijd enige versnelling in en zal juist toegepaste versnelling altijd een component van verrijking hebben.

Relevante verrijking kan zowel in klasverband als buitenschools gebeuren. Optimaal vindt dit plaats in combinatie met andere opties: bovenop een versnelling, in combinatie met (tijdelijke) thuisstudie via code P, vakvrijstellingen of via tutoring of online cursussen.

➤ **Tutoring**

Wanneer de UHB student behoefte heeft aan vakversnelling voor één of meerdere vakken, kan ook teruggegrepen worden naar 'tutoring'. In dat geval wordt een mentor of privéleraar gezocht binnen het vakgebied waarin de student wil versnellen (of in se zijn natuurlijke tempo wil volgen voor dat vak).

Op het eerste zicht lijkt het een tegenstelling dat een UHB kind een 'tutor' zou nodig hebben. Want wanneer het kind al goed is in een bepaald vak, waarom heeft hij dan extra coaching nodig? Nochtans heeft het voorzien van een 'tutor' meerdere voordelen voor een UHB kind, en dat voor zijn 'totale onderwijs ervaring'.

Tutoring geeft UHB kinderen de kans om:

- persoonlijke leertrajecten te volgen
- hun al aanwezige vaardigheden verder te ontwikkelen
- nieuwe nuttige leervaardigheden te ontwikkelen
- hun liefde voor een vak in kennis om te zetten
- op hun eigen tempo te werken
- lessen te volgen die specifiek zijn afgestemd op hun niveau van leren
- hun volledige potentieel te ontplooien
- een gevoel van voldoening te ervaren in leren
- zelfstandig en actief lerend te worden
- complexere onderwerpen buiten het klaslokaal te leren
- studievaardigheden te ontwikkelen die ze in latere opleidingen nodig hebben

Een tutor kan gezocht worden in samenspraak tussen school en ouders en voor die vakken die binnen het talent- of interessegebied van het UHB kind liggen.

➤ **Online cursussen**

Uitdagend materiaal vinden voor UHB kinderen kan vaak een uitdaging zijn voor ouders of leerkrachten, zeker wanneer de kennis of de leernood van het kind al op een veel hoger niveau zit. Een goede manier om aan deze uitdaging te voldoen, zijn online cursussen. Er bestaan tal van (gratis) online leertools die kinderen in het basisonderwijs op weg kunnen helpen bij het aanleren van een extra taal of die voor uitdaging binnen wetenschappelijke vakken of andere gebieden kunnen dienen.

Op eind basisschool niveau en zeker in het secundair onderwijs zijn MOOCs dan weer zeer nuttig. Een MOOC of 'Massive Open Online Course' is een online cursus met onbeperkte deelname en open toegang via het internet. MOOCs zijn gratis en worden aangeboden door topuniversiteiten als Oxford, Cambridge, MIT of Harvard en andere onderwijsinstellingen wereldwijd. Naast traditionele cursusmaterialen zoals filmpjes, lezingen, uitgewerkte vraagstukken en probleemstellingen, bieden veel MOOC's ook interactieve gebruikersfora aan ter ondersteuning van 'community interactie' tussen studenten, professoren en onderwijsassistenten.

Via MOOCs kunnen leerlingen hun interesses onderzoeken, volgen of verbreden. MOOCs bieden een oneindig gamma aan vakken aan, zowel binnen als buiten schoolse gebieden en bestaan op verschillende moeilijkheidsniveaus. Het is voor de student mogelijk deze op flexibele momenten te volgen. Hierdoor ontwikkelt hij zelfdiscipline en doorzettingsvermogen. Kennis van het Engels is voor de meeste MOOCs wel een voorwaarde, maar is tegelijkertijd een extra uitdaging of stimulans voor het UHB kind.

Een MOOC of online cursus kan een goede aanvulling zijn voor het curriculum van een UHB student binnen zijn schoolse loopbaan of binnen huisonderwijs.

➤ **Vrije leerling systeem**

Ook het systeem van vrije leerling kan een optie zijn voor UHB leerlingen. Een vrije leerling is een leerling die niet het statuut heeft van reguliere leerling. De inschrijving van een vrije leerling is niet onderworpen aan door de Vlaamse overheid bepaalde normen.

Er zijn meerdere mogelijkheden om als vrije leerling school te lopen. Belangrijk is uiteraard dat de betrokken school open staat hiervoor. Het vrije leerling systeem is een onderlinge overeenkomst tussen de betrokken inrichtende macht (schooldirectie) enerzijds en de ouders of de meerderjarige leerling zelf anderzijds. De school zelf ontvangt voor vrije leerlingen ook geen subsidies. Scholen hebben de autonomie om zélf te beslissen of ze vrije leerlingen toelaten. Les volgen als vrije leerling is dus een gunst en geen absoluut recht van de leerling. De overeenkomst kan hierdoor ook eenzijdig opgezegd worden.

Les volgen als vrije leerling kan in een voltijds of deeltijds systeem.

➤ **Huisonderwijs**

Ook huisonderwijs is een wettelijke en interessante manier om UHB kinderen op gepast niveau onderwijs te geven. Het geeft ouders de vrijheid om zowel het tempo als de interesses van het kind te volgen. Binnen huisonderwijs hoeft geen vaststaand curriculum gevolgd te worden en is de vrijheid om de cognitieve noden van het kind centraal te stellen veel groter. Vakversnelling is hierdoor heel makkelijk toepasbaar.

Vakken hoeven binnen huisonderwijs ook niet per graad gevolgd te worden. Het is mogelijk verschillende graden te combineren, zolang maar rekening gehouden wordt met de uiterste leeftijden waarop bepaalde getuigschriften moeten behaald worden (bv. 1ste graad ten laatste in het jaar waarin het kind 15 wordt). Een kind kan dus gerust bepaalde vakken al op hoger niveau verwerken, terwijl het bijvoorbeeld voor de meeste examens nog de 1ste graad moet afleggen. De combinatie van huisonderwijs met tutoring of MOOC's is ideaal voor een UHB kind om binnen zijn interesses uitgedaagd te blijven.

➤ **Examencommissie**

Via de Examencommissie (EC) te Brussel is het mogelijk voor leerplichtige kinderen om officiële examens af te leggen en zowel getuigschriften 1ste of 2de graad middelbaar of een diploma middelbaar onderwijs te behalen. Er staat geen minimumleeftijd op deelname en in principe kunnen dus ook jonge UHB kinderen terecht bij de EC voor het afleggen van examens op het niveau middelbaar onderwijs.

Deelname aan de EC kan gecombineerd worden met officieel school lopen. Dit is mogelijk:

- als voltijdse leerling op en in overleg met de school voor één of meerdere examens. In dit geval kan de leerling op school voor deze vakken eventueel een vrijstelling krijgen, waardoor tijd en ruimte vrijkomt voor andere uitdagende zaken voor de UHB leerling.
- als voltijdse "vrije leerling" in een school. Hierdoor wordt wettelijk voldaan aan de leerplicht en moet er dus geen aanvraag voor huisonderwijs gebeuren.

“Net als elke speciale groep met andere behoeften is het van vitaal belang dat we kennisvolle opvoeding, onderwijs en geestelijke gezondheidsrespons bieden die écht congruent is met hun intellectuele, emotionele, sociale, morele en talentgerichte behoeften”.²⁴

²⁴ “Uitzonderlijk hoogbegaafde komt moeilijk tot zijn recht”, Blik op Hulp, 2019

Nota : Alle bovenstaande mogelijkheden bestaan binnen onderwijs en kunnen in principe, mits enige goodwill, makkelijk toegepast worden. Belangrijk is dat er altijd individueel naar het kind wordt gekeken en alle mogelijke aanpassingen in een “en en” verhaal worden gepast. Binnen een individueel traject kan zowel vakversnelling, code P voor buitenschoolse trajecten, on-line cursussen en zelfs deeltijds huisonderwijs opgenomen worden. Om deze trajecten zo efficiënt en gunstig mogelijk te laten verlopen voor het kind, moet er ook altijd rekening gehouden worden met :

- **Aandacht voor specifieke kenmerken van UHB kinderen**

Leerkrachten en scholen op de eerste plaats inspelen op de asynchrone behoeftes van UHB kinderen op cognitief vlak. Tegelijkertijd moet er echter ook rekening mee gehouden worden dat deze cognitieve capaciteiten vaak samengaan met perfectionisme, faalangst, eigenschappen van hooggevoeligheid en vaak ook een enorme intensiteit. Deze intensiteit kan zich uiten op het gebied van het gedrag van het kind, maar ook op vlak van emoties en beleving.

Cognitief begaafde leerlingen vormen een bijzonder kwetsbare groep die nood heeft aan goede begeleiding.

“More than any other group of students, the profoundly gifted are in need of advocacy. The parents of these students are likely more aware of their intellectual capacity than anyone else. That’s why it’s imperative that parents either speak up and demand that schools listen or provide the necessary educational resources themselves.”²⁵

- **Samenwerking met ouders van UHB kinderen**

Vermits UHB kinderen de minst onderzochte groep is binnen de hoogbegaafden populatie, is het heel logisch dat zelfs leerkrachten die kennis en ervaring hebben in het werken met hoogbegaafde kinderen, maar weinig afweten van de unieke problemen en kwesties waar deze kinderen mee te maken hebben.

Neem als leerkracht of school de kennis en voorstellen van ouders van UHB kinderen dan ook niet als kritiek, maar als hulpmiddel. Vele ouders van UHB kinderen hebben zich uit noodzaak verdiept in de specifieke noden van deze groep kinderen. Wanneer ouders en scholen samenwerken in het zoeken naar de meest geschikte materialen, methodes of aanpassingen, komt dit enkel de ontwikkeling van het kind ten goede.

Highly gifted children experience increased vulnerability when they spend large portions of their time in inappropriate educational settings. The more a gifted child’s abilities differ from the norm, the more inappropriate becomes the educational program offered in the regular classroom.²⁶

²⁵ “How are highly and profoundly gifted students different?” Rick and Teena Kamal, EduNova

²⁶ “Identifying and nurturing the intellectually gifted”, Julian C. Stanley, The Phi Delta Kappan, Vol. 58, No. 3, 1976, p. 172-180

8. Voorstellen voor passend onderwijs

Wat is NOODZAKELIJK voor deze kinderen, haalbaar op lange termijn ?

- Aangepast onderwijstype voor kinderen met extreem cognitieve noden;
 - top-down onderwijs (om mee te gaan in het niet-lineair denken/leren van deze kinderen)
 - volgen van natuurlijke ontwikkeling op cognitief vlak, rekening houdend met hun asynchrone ontwikkeling (bijvoorbeeld complexe inhouden op universitair niveau in kleine groepen en vertrouwde omgeving)
 - ongelimiteerde inhoudelijke versnellingen
 - begeleiding door leerkrachten en mentors met voldoende expertise op alle niveaus
 - 'high level' inhoud ook buiten de leerplannen (cfr. viersporenbeleid, individueel traject in bepaalde vakken)
 - samenbrengen van ontwikkelingsgelijken, noodzakelijk voor de mentale ontwikkeling van deze kinderen
 - georganiseerde en regelmatige structuur op regionaal niveau
 - ondersteuning in self-directed learning of d.m.v. DTPI-protocol
 - vergelijkbaar met bijzonder onderwijs - Type 10?
- Huisonderwijs onder speciaal statuut in combinatie met self-directed learning;
- Opstarten onderzoek analoog met het SMPY-programma²⁷ voor detectie en begeleiding;
- Opstart wetenschappelijk onderzoek specifiek naar UHB-leerlingen.

Wat is DRINGEND NODIG en haalbaar op korte termijn ?

DECRETALE AANPASSINGEN

- afschaffing van minimumleeftijden;
 - voor inschrijving in kleuter-, lager, middelbaar en hoger onderwijs
- mogelijkheid om vakken te volgen van hogere graden,
 - óók over de verschillende onderwijsniveaus heen
- officiële attestering van afgelegde vakken van hogere graden en onderwijsniveaus;
 - in het basisonderwijs al vakken volgen van secundair onderwijs
 - opheffing van de regel enkel leerlingen in de derde graad vakken kunnen volgen van hoger onderwijs
 - vakken afgelegd in de examencommissie of voor het GCSE²⁸ dienen gedispenseerd te worden in het regulier onderwijs
 - geeft rechtszekerheid voor school én leerling
 - inschrijving hangt niet meer af van de goodwill van 1 school

²⁷ Study of Mathematically Precocious Youth: longitudinaal onderzoek in de VS waarbij UHB kinderen worden gedetecteerd, een apart programma wordt aangeboden en over tientallen jaren opgevolgd

²⁸ IGCSE zijn Engelstalig examens voor het secundair onderwijs, ontwikkeld door de University of Cambridge en internationaal erkend

- apart statuut voor UHB kinderen (een “toptalent statuut” vergelijkbaar met het huidige topsportstatuut²⁹) dat hen toelaat:
 - sneller dan nu wettelijk toegelaten te laten doorstromen lager -> middelbaar -> hoger
 - afwezigheid wettigt voor extra-curriculaire activiteiten
 - combinatie tussen thuisonderwijs en regulier onderwijs te volgen
 - uitzondering op de definitie van ‘regelmatige leerling’
 - dispensatie van bepaalde vakken

OPVOLGING EN ONDERSTEUNING

- opleiding van experts op vlak van UHB
 - binnen CLB's of ondersteuningsnetwerk
 - ontwikkeling van een platform met expertise en schoolvoorbeelden
 - óf vrije toegang voor ouders en scholen tot coaches met kennis van UHB
- didactische ondersteuning van leerkrachten
- beleidsondersteuning van directies met als doel organisatorische langetermijnvisie voor UHB leerlingen
- opvolging van deze kinderen op school over de jaren heen
 - los van jaarlijks wisselende klas- en zorgleerkrachten
- kennis van wetenschappelijk onderzoek zoals Colangelo, Assouline, Gross, Stanley, Lubinski, Benbow,...

ONDERWIJSAANPASSINGEN

- uitzonderingen op regels van huisonderwijs (examens, inspectie) voor kinderen met trauma, extreem asynchrone ontwikkeling, of ander programma (bijvoorbeeld intensieve cursus die toelaat in bepaalde periode - en dus niet aan alle vakken tegelijk werken)
- ongelimiteerde mogelijkheid tot versnelling en vakversnelling op scholen
- afdwingbare maatregelen op scholen qua versnelling, vakversnelling, flexibele leertrajecten, ... zoals voorzien in het ‘Decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften’ van 2014 (of flexibiliteit om vakken bij hoger jaar mee te volgen)
- bovenlokale tutoring-programma of excellentieprogramma's

FLANKERENDE MAATREGELEN

- opstellen van buitencurriculair lesmateriaal met veel hogere complexiteit en inhoudelijke uitbreiding
- platform om dit materiaal te delen (bv. ‘ex cathedra’ deel op Klascement)
- centraliseren van kennis over UHB (wetenschappelijk onderzoek) en onderwijs opties bv. door uitbreiding van doelgroep van Project Talent.
- gebruik stimuleren van ICT voor het gezamenlijk volgen en begeleiden, onafhankelijk van locatie (bv. 1 tutor begeleidt via Skype o.d. verschillende kinderen op verschillende locaties)
- gesubsidieerde uren voor de begeleiding naar boven toe (nu enkel voor remediëring)

²⁹ Er zijn vier types statuten: topsportstatuut A en topsportstatuut B (secundair onderwijs), topsportstatuut F (flexibel leertraject buiten de topsportschool) en het statuut van topsportbelofte (basisonderwijs).
<https://www.sport.vlaanderen/topsporters/ondersteuning/topsportscholen>

9. En tot slot ...

Als ouders van UHB kinderen volgen wij de evolutie qua onderwijs op politiek vlak zeer nauwlettend op. We juichen zeker de aandacht die (U)HB stilaan krijgt ook binnen de politiek uitermate toe. Denken we hier aan

- de **conceptnota 'Zeer makkelijk lerende en hoogbegaafde jongeren in het onderwijs'** die in de onderwijscommissie van het Vlaams parlement werd ingediend;
- het **"Voorstel van Resolutie betreffende de detectie, ondersteuning en begeleiding van zeer makkelijk lerende en (uitzonderlijk) hoogbegaafde leerlingen"** dat op 4 april '19 in de commissie voor onderwijs in het Vlaams Parlement werd goedgekeurd en op 24 april in de plenaire vergadering van het Vlaams parlement werd aangenomen.

Uitzonderlijk hoogbegaafde kinderen werden voor de allereerste keer ook vermeld in een **Vlaams Regeerakkoord (sept. '19)**, waarin duidelijk wordt gesteld dat er binnen onderwijs "oog moet komen voor zeer makkelijk lerenden, hoogbegaafden en uitzonderlijk hoogbegaafden door voor hen het onderwijs voldoende uitdagend te maken. Leerkrachten moeten leren deze kinderen zo vroeg mogelijk herkennen en signaleren."

Hierbij willen wij nog kort enkele randbemerkingen zetten:

1. Aandacht voor uitzonderlijk hoogbegaafden in het onderwijs is enkel mogelijk mits kennis over de extreme capaciteiten én bijgaande noden van deze kinderen. We vragen daarom primaire aandacht voor het verhogen van deze kennis op alle niveaus binnen onderwijs. De juiste maatregelen voor UHB kinderen kunnen er enkel komen mits voldoende begrip van én voor uitzonderlijke hoogbegaafdheid. We kunnen niet genoeg benadrukken dat maatregelen voor hoogbegaafde kinderen op scholen niét toereikend zijn voor UHB kinderen.
2. Wij vragen daarom ook aan alle leden van de Onderwijscommissie van het Vlaams parlement om binnen de maatregelen en de financiële ondersteuning van hoogbegaafdheid in onderwijs, welke momenteel op de politieke agenda staan, ook bewust aandacht te schenken aan die kinderen die aan de uiterste rand van het hoogbegaafdheid spectrum zitten, de Highly, Exceptionally en Profoundly Gifted kinderen.
3. Aan de minister van onderwijs vragen wij maatregelen voor UHB kinderen op korte termijn, in het bijzonder voor die kinderen die momenteel al uit het onderwijssysteem zijn gevallen of op dat punt staan en dringende ondersteuning nodig hebben.

Voldoende cognitieve uitdaging aangepast aan het niveau van het UHB kind, zorgt voor gelukkigere kinderen. Cognitieve uitdaging op hun eigen persoonlijke niveau zorgt voor emotioneel stabiele UHB jongeren en uiteindelijk evenwichtige en zelfstandige UHB volwassenen die in staat zijn iets terug te geven aan de maatschappij die hen de juiste opleiding gunde ...

10. Contactgegevens

Wie graag meer uitleg wil over uitzonderlijke hoogbegaafdheid of over de noden van deze kinderen, staan wij graag te woord.

“Ouders van uitzonderlijk hoogbegaafde kinderen Vlaanderen” is bereikbaar via het e-mailadres **ouders@145plus.net**

Website “UHB Vlaanderen”: **www.145plus.net**

Facebookpagina's:

- **“Ouders van UHB kinderen Vlaanderen”**
- **“UHB Peer Support Vlaanderen”**
- **“UHB herkenning en Begeleiding”**

“Let us assume, for a moment, that raising highly gifted children is the territory – mostly uncharted – an immense territory that is undeniably spectacular; interspersed with infinite vistas, unforeseen precipices, and chance sinkholes. For the parents navigating the territory, the journey is, at times, heady and hazardous and, at other times, so truly extraordinary that attempts to describe it, seem like a hyperbolic narrative of what it is to be human, a narrative that many people will have limited capacity to understand nor, perhaps, even imagine...”³⁰

³⁰ “Reflections on parenting profoundly gifted children: a (most) surprising territory”, P. Susan Jackson, M.A., R.C.C., The Daimon Institute for the Highly Gifted, Canada, 2017